

Positief gevoel van eigenwaarde

IDENTITEITSVORMING EN CONTACT MET ROLMODELLEN

Kan je autorijden als je doof bent? Leren fietsen of voetballen? Kunnen doven hoger onderwijs volgen en een betaalde baan vinden? Zijn doven wel gelukkig? Als ouder heb je veel vragen als je net te horen hebt gekregen dat je kind doof is. 95% van de ouders van dove kinderen is horend en heeft nog nooit contact gehad met dove mensen of gebarentaal. Nauw contact met dove mensen geeft ouders antwoord op de vragen die ze hebben, helpt bij het accepteren en laat kinderen in contact komen met een belangrijk deel van zichzelf.

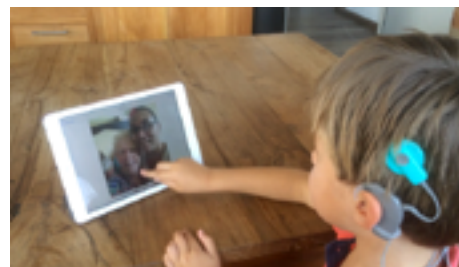
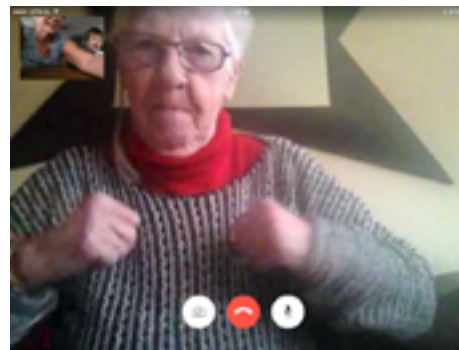
Horizontale en verticale identiteit

In zijn boek *Far from the tree* beschrijft Andrew

Solomon de situatie van ouders wanneer zij een kind hebben dat fundamenteel anders is dan zichzelf. Lukt het je als ouder om je kind volledig te accepteren en hoe geef je belangrijke waarden aan je kind mee? Solomon heeft het over verticale en horizontale identiteiten. Verticale identiteiten definieert hij als de kenmerken en waarden die door de generaties heen van ouder op kind overgedragen worden via het DNA, maar ook door gedeelde culturele normen. Etniciteit, nationaliteit, religie en veelal taal zijn voorbeelden van verticale

identiteit. Horizontale identiteiten beschrijft hij als eigenschappen die de ouders niet hebben. Het kind gaat hiervoor op zoek naar een groep gelijkgestemden. Homoseksualiteit is een voorbeeld van horizontale identiteit: de meeste homoseksuele kinderen hebben heteroseksuele ouders. Ook lichamelijke handicaps, autisme, geestelijke beperkingen zijn vaak een horizontale identiteit. Kinderen leren zo'n horizontale identiteit kennen door observatie en deelname aan een subcultuur buiten het gezin.

Vaak wordt d/Doofheid óf als een beperking óf als een identiteit beschouwd. Maar het is beide. De identiteitsvisie verwerpt het idee van beperking, terwijl de geneeskunde te weinig het identiteitsaspect onderkent. Beide begrippen zouden geen tegenstelling moeten zijn, maar verenigbare aspecten. Als horende ouders zijn we niet in staat onze dove kinderen de horizontale identiteit mee te geven, of die te laten ontwikkelen. Wij kijken naar onze horende

Boven: Jacqueline van Dalen (dove gebarentaal-docente NSDSK) kwam iedere maand langs om met Jara te spelen en haar gebarentaal te leren. Onder: Job en Bea Visser beeldbellen regelmatig en daar beleeft zowel Job als Bea (en ik, Hanny Plomp-van Rheenen, maker van deze foto's) veel plezier aan.

kinderen vanuit ons eigen horende perspectief en richten ons van nature meer op het genezen van de beperking dan op het ontwikkelen van de identiteit. Daarom is het zo belangrijk je kind voldoende in contact te laten komen met d/Dove volwassenen, met of zonder CI.

JAN

Jan is horend geboren en na anderhalf jaar door meningitis ernstig slechthorend/doof geworden. Hij heeft 3 jaar op het speciaal onderwijs gezeten en in die tijd vooral een NmG-aanbod gehad. Vanaf zijn 6e gaat hij naar het regulier onderwijs, rondt havo en vwo met succes af en gaat naar de PABO. Tijdens deze periode ontstaat zijn eerste bewuste contact met 'lotgenoten'. Naast het ongemak, omdat hij de gebarentaal nauwelijks beheerst, voelt hij ook dat het contact met jongeren die in zoveel opzichten op hem lijken hem veel inzichten geeft. Dit contact met andere dove jongeren roept veel vragen op. Wie is hij? Waar hoort hij bij? Hoe kan het dat het zo lang heeft geduurd voor hij kennis heeft gemaakt met andere doven? Een identiteitscrisis is het gevolg. Wat betekent dit voor hem? Hij heeft het zwaar, want het is lastig een plekje te vinden binnen de Dovenwereld en ook thuis vindt de nodige strijd plaats, omdat hij Doof wil zijn. Langzaam maar zeker vindt hij hierin een evenwicht. Eindelijk kan het masker af. Hij hoeft niet meer te doen alsof hij net zoals iedereen is. Hij hoeft niet meer op zijn tenen te lopen. Hij is zelfverzekerder en kan echt zichzelf zijn.

Dit voorbeeld van Jan is exemplarisch. Zeker in het CI-tijdperk bestaat de kans dat dove kinderen opgroeien als kinderen die zoveel mogelijk proberen te functioneren als 'horende' kinderen. Hiermee lopen ze het gevaar de doofheid teveel te zien als beperking en wringen zij zich in allerlei bochten om 'normaal mee te doen met de horenden'. Op de tenen lopen of teruggetrokken gedrag om zo weinig mogelijk op te vallen, kan daarvan het gevolg zijn. Door ouders en kinderen op jonge leeftijd in contact te brengen

met d/Dove rolmodellen kunnen dus ook de positieve aspecten van doofheid meegenomen worden in de opvoeding van dove kinderen en in de ontwikkeling van hun eigen identiteit.

Rolmodellen

Wat zijn rolmodellen precies? De definitie van een rolmodel is: 'iemand die op inspirerende wijze een voorbeeldfunctie vervult in het behalen van een voor de persoon na te streven doel'. Vooral tijdens de adolescentie krijgt het rolmodel meer invloed. De aandacht verschuift in deze fase van de ouders naar mediafiguren als rolmodel, waaronder helden en beroemdheden. Het rolmodel heeft voor de adolescent verschillende functies. Eén daarvan is hulp bij

het vormen van de identiteit en het 'zelf'.

De adolescent kan zich door een zekere mate van gelijkenis en identificatie aan het model optrekken waardoor een positief gevoel van eigenwaarde ontstaat.

De meeste dove kinderen hebben horende ouders. Vaak vinden die het vooral belangrijk dat de kinderen leren functioneren in de wereld van horenden en steken ze veel energie in spreken en spraakafzien. Jongeren ontdekken vaak pas tijdens hun adolescentie dat er zoiets als Doven-identiteit bestaat en ervaren dat dan als een grote bevrijding. Ze komen in een wereld terecht waarin gebarentaal als volwaardige taal geldt, Doofheid 'gewoon' is en ze zichzelf ontdekken.

Het contact met d/Dove rolmodellen van jongs af aan kan hen helpen op latere leeftijd gemakkelijker keuzes te maken. Het kan ervoor zorgen dat het kind zich gemakkelijk leert bewegen in beide werelden en dus redelijk intuïtief kan kiezen waar in hij zich op welk moment het prettigst voelt.

Kennismaking met de Dovencultuur

Contacten

Ouders worden soms vanuit de gezinsbegeleiding in contact gebracht met d/Dove volwassenen, maar dat is niet voor iedere ouder zo. Wanneer je kind op jonge leeftijd twee CI's krijgt, een goede gesprokentaalontwikkeling doormaakt en regulier onderwijs volgt, zijn er niet meer veel natuurlijke situaties waarin je in contact kan komen met d/Dove volwassenen. Mogelijkheden voor deze contacten en de kennismaking met de Doven-cultuur zijn er echter wel.

• Werelddovendag

Jaarlijks vindt eind september Werelddovendag plaats. Dit is in de eerste plaats een dag waar veel dove volwassenen elkaar ontmoeten, maar er worden ook leuke activiteiten voor kinderen georganiseerd en er zijn vele stands en interessante workshops en presentaties voor ouders.

• Stichting 'Zo Hoort Het'

Stichting 'Zo Hoort Het' organiseert iedere maand een activiteit voor dove en slechthorende kinderen. Stichting 'Zo Hoort Het' bestaat uit dove en slechthorende jongeren die het belangrijk vinden dat er leuke activiteiten voor dove en slechthorende kinderen worden georganiseerd, waarbij zij elkaar onderling goed leren kennen en waarbij de ouders ook onderling contact kunnen opbouwen. De activiteiten zijn laagdrempelig en meestal nagenoeg gratis.

• Themadag

De FODOK en de Nederlandse Dove Jongeren (voorheen JongerenCommissie) organiseren jaarlijks de themadag. Tijdens deze themadag worden ook iedere keer workshops gegeven door dove jongeren over hun ervaringen op het gebied van onderwijs, arbeid etc. Voor

ouders altijd een heel belangrijke plek om aan informatie te komen.

• Leesvertelwedstrijd

Ieder jaar vindt half april de Leesvertelwedstrijd plaats. Deze happening wordt in Amersfoort georganiseerd en is vrij toegankelijk. Leerlingen van de verschillende dovenscholen in Nederland vertellen in gebarentaal een passage uit hun favoriete boek. Deze wedstrijd is voor jong en oud, doof of horend, een feestje. Momenteel wordt bekeken of dove leerlingen vanuit het regulier onderwijs ook mee kunnen doen.

• Activiteiten gezinsbegeleidingsdiensten en CI-teams

Naast deze landelijke activiteiten organiseren de gezinsbegeleidingsdiensten of de CI-teams voor de kinderen en volwassenen in begeleiding soms activiteiten. Dit is echter heel erg afhankelijk van het centrum.

• Toneelspelen met de Jean Couprie Toneelclub

De laatste zondag in de maand organiseert de Stichting Jean Couprie Theaterfonds een gezellige toneelmiddag voor dove kinderen in Hilversum. Vindt je kind toneelspelen leuk, dan is dit wellicht een fijne manier om in contact te komen/blijven met dove leeftijdsgenootjes, maar ook met rolmodellen.

• Vakantieweken

Jaarlijks worden in de zomervakantie Dovenkampeerweken en Theaterweken georganiseerd. Ook deze activiteiten zijn voor iedereen toegankelijk. Wij kondigen deze activiteiten zoveel mogelijk aan op onze site. Dus heb je interesse, houd onze website of Facebookpagina in de gaten.

• Dovenoppas

Een fijne manier om in contact te komen met d/Dove rolmodellen is een dove oppas. Op die manier leer je zelf heel veel over de Dovenwereld, maar je kind ook. Er bestaat een site www.dovenoppas.nl die bemiddelt in het zoeken van een dove oppas.

Uit onze comfortzone

Help mee beide werelden te verenigen

Omdat we als ouder zelf niet met doofheid bekend zijn, zullen we in sommige gevallen echt uit onze 'comfortzone' moeten stappen om meer bekend te raken met de Dovenwereld. Onze kinderen zijn op jonge leeftijd geneigd zichzelf vooral te vergelijken met de horende ouders en andere mensen om hen heen. Zij zijn als kind nog niet zozeer op zoek naar hun identiteit. Wanneer zij 'gemakkelijk' meekomen in de horende wereld, wordt de noodzaak niet altijd gevoeld om deze kinderen zo nu en dan in contact te brengen met d/Dove mensen. Daarbij zal het kind er zelf ook niet om vragen, als ouder kun je daarin een belangrijke rol spelen. Faciliteer het contact met dove en slechthorende jongeren en volwassenen. Het feit dat beide werelden verenigd kunnen worden in het leven van je kind, maakt dat hij zich gemakkelijk kan bewegen in en tussen beide werelden en beseft dat hij kan kiezen, telkens weer.

Inge Doorn